

A vasúti szállítások tapasztalatairól

Stadler János vezérőrnagy

A hadműveleti, harcászati vasúti szállításoknak mind az első, mind a második világháborúban határozott és döntő jelentőségük volt. A csapat-szállítások zömét, a technika és az anyag utánpótlását szinte egészében vasúti szállítással oldották meg. Példaképpen említeném meg a Szovjetunióban történt grandiózus átcsoportosítást 1945 nyarán Európából, a mandzsuriai hadszíntérre.

Csupán ebből a két tényezéből, mely nem kicsi, azt hiszem bátran levonhatjuk azt a következtetést, hogy a szállításoknak erre a jelenleg is legelterjedtebb és leglényegesebb módjára most is, a jövőben is még komoly szerep vár és bátran mondhatjuk, hogy az európai hadszíntereken a manőverek végrehajtásának egyik fő eszköze és módszere továbbra is a vasúti szállítás lesz. Természetesen figyelembe kell venni az esetleges tömegpusztító eszközök alkalmazásainak lehetőségét és annak várható hatását a vasúti szállításra.

De a háborús vasúti szállításon túlmenően igen nagy jelentőséggel és anyagi kihatással bír már a békeidőben, a kiképzési feladatok és anyagi szállítások érdekében végrehajtott vasúti szállítás. Hiszen jelentős időt, anyagi eszközt takaríthatunk meg vele, de ami ennél is lényegesebb, a harcitechikánkat kíméljük.

Az utóbbi időben az MN területén igen sok katonai vasúti szállításra került sor, melyek mindegyike jelentős mértékben hozzájárult tapasztalataink gazdagításához, vagyis ahhoz, hogyan kell megszervezni, előkészíteni és végrehajtani a vasúti szállítást.

Ebből kiindulva szeretnék a továbbiakban néhány gondolatot elmondani a vasúti szállítás megszervezéséről és előkészítéséről, a vasúti rako-dás végrehajtásáról, magáról a vasúti szállítás végrehajtásáról.

Mondanivalómban igyekszem elkerülni mindazt, ami ismert, amit szabályzataink rögzítenek. Nem kívánok arról sem említést tenni, amiről már korábban a katonai szakirodalomban olvashattunk. Cikkszemben a teljességre való törekvés nélkül az utóbbi idők vasúti szállításaira, a gyakorlati tapasztalatra kívánok támaszkodni.

Néhány gondolatot a vasúti szállítás előkészítéséről, megszervezéséről.

Először is szertném leszögezni, hogy a hadműveleti, harcászati vasúti csapatszállítás megszervezése alapvetően nem hadtáp, hanem összefegyver-

nemi, hadműveleti feladat, ebből kifolyólag, a hadműveleti osztályok, alosztályok feladata még akkor is, ha a htp. törzsben szállító tisztek vagy szállító alosztály van is szervezve. A szállítást csak akkor tekinthetjük szűk értelemben vett hadtáp szállításnak, ha az az anyag és technika szállítására korlátozódik.

Leszögezhetjük, hogy a csapatokállításának megszervezése, megtervezése összefegyvernemi, hadműveleti feladat, melynek megszervezésében a törzsfőnök vezetésével résztvesz a hadművelet, a hadtáp és az érintett fegyvernemek képviselői vagy az egész törzs operatív állománya. A hadtáp törzsek alapvető feladata a csapatszállításoknál elsősorban a tervezésben való részvételben, az igénylések biztosításában, a vasúti katonai szervekkel való kapcsolat fenntartásában, és aállítás hadtáp biztosításában domborodik ki.

Arról, hogy hogyan kell a vasúti szerelvényt előkészíteni, gondolom sokan írtak már és szabályzataink ezt a vasúti szolgálat részére konkrétan és pontosan meghatározzák. Ezért én az utóbbi, nem kis méretű vasútiállítások tapasztalataira támaszkodva inkább maguknak aállításoknak az előkészítéséről, aállításra való felkészítéséről kívánok szólni, annál is inkább, mert személyes tapasztalataim szerint jelentős hiányosságok találhatóak a rakodó helyek előkészítése, aállítás végrehajtók felkészítése stb. terén.

Azt hiszem nem fölösleges, ha megemlítem, hogy a leglényegesebb kérdés aállításra kerülő egységnek vagy magasabbegységnek, aállítás előkészítő parancsa kiadása, és az abban megszabott feladatok határidőben történő maradéktalan végrehajtása.

Ebben a parancsban meg kell határozni, aállítás vagy állítmányok előkészítésével kapcsolatos összes összefegyvernemi, fegyvernemi anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb biztosítással kapcsolatos kérdéseket.

Részleteiben a parancsban, intézkedésben meg kell határozni:

- aállítás célját, feladatát, aállítandó állományt,
- a be- és kirakó körleteket,
- a vasútiállításokat és útvonalakat,
- esetleges ellenőrző vagy átlépő állomásokat,
- a kirakó állomásokat, a kirakás rendjét, az összpontosítási körlet elfoglalását,
- a fontosabb időpontokat,
- aállításnyok parancsnokait,
- a jelentések rendjét,
- a biztosítást, a szolgálatot, a napirendet, az egyes személyek általános kötelmeit,
- a biztonsági rendszabályok, az őrzés és védelem általános kérdéseit,
- aállításnyok őrzését és védelmét,
- az együttműködés kérdéseit, az együttműködő VKSZV-t,
- a speciális intézkedéseket aállításnyok összeállítására,

- a szállítmányok harcérték előkészítésének határidejét,
- a híradás biztosítását,
- a hadtápbiztosítást, ezen belül:
 - az élelmezés rendjét, módját, eszközeit, erejét,
 - mit kell szerelvényenként biztosítani (szakács, konyha stb.),
 - az eü. biztosítást (orvos, higiénia).
 - a ruházati ellátást,
 - az anyagi bázis létrehozását,
 - a technika előkészítését, biztosítását,
- a fegyverzet, lőszer, robbanó anyag előkészítését, tárolását és szállításának körülményeit. (A felsorolt pontokon belül célszerű, ha a hadtápbiztosítás feladatait még felosztjuk a felkészülés, a berakás, a szállítás és kirakás ideje alatti feladatokra.)
- a tűzrendészeti rendszabályokat,
- a forgalomszabályozás erejét, helyét, idejét és módját,
- tájékoztatót a vízszállítással kapcsolatban,
- a felkészülés menetének, valamint a szerelvény berakodása előtti ellenőrzés rendjét, idejét, helyét és módját;
- a vezetés megvalósítását a vezetés pontjait,
- a jeleket és jelzéseket,
- a jelentések idejét, módját és tartalmát.

Célszerűnek látszik a szállítási parancsal, intézkedéssel egyidőben EMLÉKEZTETŐ-t is kiadni a Szállítási Tudnivalókról és a Biztonsági Rendszabályokról, melyben rögzíthetjük az alábbi kérdéseket:

- az általános tudnivalókat, melyben célszerű rögzíteni a katonaszemélyek és a vasút dolgozói közötti jogviszonyt, a vasút szállítótechnikája alkalmazásával kapcsolatos ismereteket;

- a berakás és kirakás alatt betartandó rendszabályokat, melyek a be- és kirakással kapcsolatos és érvényben levő intézkedések legfontosabbjait tartalmazzák;

- a robbanó és gyújtószerkezetek, a lőszer szállításakor betartandó rendszabályokat;

- a szállítmány parancsnok és fontosabb szolgálati személyek kötelekeit az előkészítés időszakában, a berakás ideje alatt, a szállítás végrehajtása során és végül a kirakás ideje alatt.

Ha a szállítás külföldi vasutak igénybevételével is történik, akkor ismertetni kell azokat a különleges rendszabályokat, melyeket az adott ország vasútvonalain, eltérően a mi jogszabályainktól, alkalmazni kell.

Ilyenek lehetnek a rögzítéssel kapcsolatos sajátosságok, a vízellátás, a fűtés és világítás kérdéseivel összefüggő sajátosságok, a robbanó anyagok szállításával összefüggő kérdések, az étkeztetés megoldásának rendje, a vonatokról történő leszállás lehetősége, a határátlépés sajátossága, az őrség felállítása, hatásköre, jogköre, a tűzvédelmi rendszabályok.

Célszerű ebben az emlékeztetőben utalni a vonatok összeállításának gyakorlati kérdéseire, az egyes részlegek, munkacsoportok kijelölésére és előkészítésére és feladataira, (őr és biztosító, szerelvényt előkészítő, rakodó, híradó stb. részlegek.)

Utalni kell a vasúti szerelvények, a vasúti kocsik átvételével kapcsolatos ismeretekre, a hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatokra.

Végezetül egyéb kérdéseket vehetünk fel az emlékeztetőben (mint pl. a betegellátás kérdéseit, teendők baleset esetén stb.).

A tapasztalatok tanulságai szerint, a két alapvető intézkedés elég ahhoz, hogy a szállítást végrehajtó időben, szervezeten megkezdhesse a vasúti szállításhoz való felkészülést, a személyi állomány begyakoroltatását a szállítással kapcsolatban, valamint a technika és egyéb szállításra kerülő anyagok előkészítését.

A személyi állomány felkészítését alapvetően három fő feladat köré kell csoportosítani. Az első aállítás után várható feladat végrehajtására való felkészülés, a második aállítás előkészítésével, végrehajtásával kapcsolatos, és a személyi állomány által végrehajtandó feladatok, és végül harmadszor a személyi állomány egyéni felszerelése, okmányai előkészítésével kapcsolatos feladatok.

A felvázolt három feladatsóport mindegyike igen jelentős és nagymennyiségű, fontos, de nem egyszer aprólékos, látszólag kicsinek vagy éppen jelentéktelennek látszó feladatok sorából áll. Begyakorlásuk, előkészítésük igen nagy hatással lehet aállítás gyors, szervezett, pontos és fegyelmezett végrehajtására.

Az első, aállítás végrehajtása utáni feladatra való felkészülés előkészítése, megtervezése igen fontos, rendszerint hosszabb ideig tart, hiszen nem egyszer egy, vagy több kiképzési időszakot is felölelhet. Ezen időszakban különösen fontos szerepet tölt be a várható feladat összetevőinek, kihatásainak elemzése, hiszen ezen tényezők nem kis mértékben meghatározhatják az előkészítendő technikát és anyagi kihatást, tehát az elszállításra kerülő anyagok nagyságát, mennyiségét, fajtáját és milyenségét.

A személyi állomány konkrét felkészítését a kiképzési és egyéb tervekben rögzíteni kell, biztosítva a megfelelő időt az előbbiekben vázolt más feladatok végrehajtására is.

A második feladat, mely aállítás előkészítéséből és végrehajtásából áll tulajdonképpen ismét huzamosabb ideig tart, hiszen a vasútiállításra való felkészítés kiképzési programjaink követelménye. Mégis úgy érzem, hogy éppen a tényleges vasútiállítások kis száma megköveteli aállítás előtti célirányos felkészítést, mely az egyes munkacsoportok feladatai begyakorlásából, a gép- és harcjárművezetők fel és lehajtásának begyakoroltatásából, a vasútiállítás tudnivalóinak ismertetéséből és elsajátításából, a különböző idevonatkozó parancsok, szabályzati pontok ismereteinek begyakorlásából, a legkülönbözőbb segédeszközök előkészítéséből, a technika felkészítéséből, az ellátási anyagok beszerzéséből és lebiztosításából állanak.

A harmadik feladat, a személyi állomány orvosi vizsgálja, küllemi rendbehozatala, egyéni felszerelésének, fegyverzetének, okmányainak előkészítése. Ez, mint azt a tapasztalat bizonyítja, fontos, nem elhanyagolható.

dó, de főleg nem közvetlen a szállítás előtti egyébként is zsúfolt napok feladata.

Sok bosszúságot okozott már és tud okozni a hibás, vagy éppen rossz, a nem karbantartott egyéni felszerelés, a pontatlan bejegyzés az egyéni okmányokon stb. S mindezek pótlására, kijavítására, helyesbítésére a szállítás megkezdése időszakában nincs idő, de legjobb esetben is csak felesleges kapkodáshoz, felesleges anyagi felhasználáshoz vezet.

A hadtápbiztosítás terén, a teljességre való törekvés nélkül, előjáróban is szeretném leszögezni, hogy igen sok az előkészítő munka, az elvégzendő feladat, nagy a hadtápbiztosítás megterhelése a szállítás alatt is, de nem kisebb a helye, szerepe a szállítás után végrehajtandó feladat hadtápbiztosításában is.

A szállítás egész ideje alatt, annak mind három időszakát értve, biztosítani kell a személyi állomány minőségi és legalább a napi kétszeri meleg étkeztetését szerelvényenként. Ugyancsak szerelvényenként kell megoldani az egészségügyi ellátást is. Biztosítani kell a személyi állomány pihentetésének, a higiénikus életének feltételeit. Mindezekhez hozzátehetjük még, hogy hűvös, téli időszakban a fűtés és a személyi állomány — elsősorban az őrség — melegítő itallal való ellátása. Itt szeretném megjegyezni, hogy a szerelvényenkénti hadtápbiztosítás igen pontos tervező-szervező munkát követel, hiszen megbontja a szervezetszerű hadtápbiztosítási egységeket.

Jelentős feladat hárul a hadtápszervekre a különböző anyagi és egészségügyi tartalékanyagok kiszállítása és azok egy részének későbbi, folyamatos biztosítása terén. Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a tartalékképzés igen fontos feladat. A parancsnoktól, törzsetől és hadtápbiztosítástól igen sok munkát, szervező és előrelátó készséget követel, hiszen a nagymennyiségben létrehozott tartalék a későbbiekben sok utánszállítást, ugyanakkor esetleg felesleges anyagok tárolását teheti szükségessé.

A szállítás előkészítése során igen fontos és a későbbiek folyamán a rakodást lényegesen meggyorsítja, ha a rakodó helyeket kellően előkészítjük, alkalmassá tesszük szervezett, gyors rakodásra.

Igen fontos feladat a technika előkészítése a szállításhoz. Először a legfontosabb és legszükségesebb a megelőző karbantartás, a soronkövetkező javítás elvégzése, a legapróbb — a jármű vezetője vagy parancsnoka által ismert — hiba vagy várható hibaforrás elhárítása. Fontos az üzemanyag, kenőanyag feltöltés maradéktalan végrehajtása, a meghatározott tartalék alkatrészek, terepen a mozgékonyt, terepjáróságot növelő segédeszközök pótlása, kijavítása.

A rakodás megkezdése előtt néhány nappal, de a rakodás megkezdése előtt néhány órával ismételtén is szemre kell vételezni a megközelítés útjait, a behajtás, illetve felhajtás lehetőségeit. Szükséges egy külön kommandószolgálat felállítását. A berakás érdekében független híradást kell biztosítani, ahol jól alkalmazhatjuk az igen kis teljesítményű URH rádió adó-vevő készülékeket. Biztosítani kell a berakóhelyeken, a berakásra kerülő egészségügyi állománytól függetlenül sebesültszállító gépjárművet, megfelelő egészségügyi személyzettel.

Befejezésül az ellenőrzésről szeretnék szólni néhány gondolatban.

Először is úgy gondolom, hogy a legcélszerűbb, ha az ellenőrzést folyamatosan a felkészülés kezdetével együtt kezdjük el, felosztva olyan ütemekre, időszakokra, melyek biztosítják a felkészülés folyamatos ellenőrzését, a felkészülés ütemének biztosítását.

Másodszor, ellenőrzésünknek igen alaposnak, esetenként aprólékosnak kell lenni. Harmadszor, igen lényeges, hogy ellenőrzésünk ne kapkodó, hanem tervszerű, tudatosan felépített ellenőrzés legyen. Negyedszer, ellenőrzésünket azzal kezdjük, ahol a hiba elhárítása vagy megszüntetése a legtöbb időt igényel. Ötödször, ellenőrzéseinkkel semmiképpen se fokozzuk a vasúti szállítás feladataival egyébként is lefoglalt személyi állomány megterheltségét, de ez semmiképp sem mehet az elnézés, a nagyvonalúság terhére. S végül hatodszor, a gyakorlat azt bizonyítja, hogy szerelvényenként az egész személyi állományt, anyagot és technikát egyaránt, az előjáró törzs szakbizottságainak a szerelvény indítása előtt legalább tizenkét órával le kell ellenőrizni.

Ez utóbbi ellenőrzéssel kapcsolatban megosztódnak a vélemények. Az enyém is mint végső megoldást fogadja el. Célszerűbbnek tartom azt a módszert, amikor a vasúti szállítás megkezdése előtt a felkészülés tervszerű irányításával, a szállítmány pedig egy-két nappal az indulás előtt a berakó állomás közelében, kiskihelyezés formájában kerül leellenőrzésre. Ez több lehetőséget, alaposabb végrehajtást biztosít. Ugyanakkor a központi raktárak, javítóműhelyek stb. nagyobb lehetőségeiknél fogva aktívabban és gyorsabban résztvehetnek a feltárt hiányosságok felszámolásában.

Az ellenőrzés végrehajtása során nagy figyelmet kell fordítani a rakodás és vasúti szállítás terveinek tartalmi kérdéseire, a szolgálatok okmányainak meglétére, a személyi állomány névjegyzékére és a szerelvényen utazók azonosságára, a kötelek ismeretére, a szállítmányok szolgálati személyeire, ezek felkészültségére, a személyi állomány fegyverzetére, felszerelésére, ruházati ellátottságukra, egyéni felszerelésük, a harci- és gépjárművek technikai állapotára, azoknak a szállításához való felkészülésére, az anyagi- és technikai eszközök csoportosítására, a szükséges tartalékok létrehozására, az anyagi eszközök felmálházására, az előírt lőszer, robbanóanyag meglétére, azok őrzésére és a szállítási követelmények biztosítására. Az ellenőrzés során meg kell győződni a hajtó és kenőanyag mennyiségéről, azok tárolásáról, tűzbiztonságáról, a tartozékok és tartalékanyagok meglétéről. Nagy figyelmet kell fordítani a szükséges rögzítő és kötöző anyagok meglétére és azok alkalmazhatóságára, az egyes szerelvények helyes összeállítására és azokon az előírt anyagi és egészségügyi biztosítás folyamatosságát biztosító feltételek meglétére. S végezetül az élet és vagyonbiztonsági rendszabályok betartását, a szolgálatot, a tűzvédelem megszervezését, az utazás, illetve a szállítás egyéb feltételeit célszerű ellenőrizni.

Mint a bevezetőben is említettem, a teljességre való törekvés nélkül, a gyakorlat tapasztalatait felhasználva ezekkel a gondolatokkal kívántam a vasúti szállítás megjavításához, szervezettebbé tételéhez hozzájárulni, úgy gondolva, hogy parancsnokaink és törzseink természetesen ennél lényegesen több saját tapasztalattal járulhatnak hozzá szállításaik gyorsabb, szervezettebb végrehajtásához.